

Hørings svar og kommentarer til kapitel 6 ”Socialområdet og de specialiserede undervisningstilbud” i evalueringsrapporten til kommunalreformen fra SF Nordjylland.

I forbindelse med at evalueringsrapporten for strukturreformen er sendt i høring, ønsker SF Nordjylland at afgive høringssvar angående **det regionalt drevne taleinstitut i Aalborg** i forhold til kapitel 6, side 142-182 i rapporten.

Den 31.1.2013 traf 10 ud af 11 nordjyske borgmestre (en var fraværende på mødet) afgørelse om hjemtagning af taleinstituttets område til kommunerne beskrevet i den såkaldte 4 centre model. En model der set med vores øjne efterlader flere spørgsmål end svar, og hvis fremkomst samtidig er forudgået af en yderst utilfredsstillende politisk stillingtagen.

Således fremgår det i evalueringsrapportens beskrivelse af den overordnede ansvarsfordeling, at det er kommunalbestyrelsens ansvar at træffe afgørelse om og finansiere tilbud og ydelser efter serviceloven samt om vidtgående specialundervisning, specialpædagogisk bistand til småbørn og specialundervisningen til voksne.

Imidlertid viser det sig, at dette er sket i de færreste nordjyske kommunalbestyrelser, hvor der i stedet bare har fundet en løbende opgaveglidning fra regionen til kommunerne sted, foranlediget af de pågældende fagforvaltninger. Tilligemed har det været endog meget vanskeligt for ikke at sige umuligt at tilvejebringe dokumentation for en forbedret driftsøkonomi, bæredygtighed og kvalitet i de kommunale tilbud, hvilket yderligere vanskeliggør den politiske sagsbehandling.

Denne kommunale overtagelse af store dele af taleinstituttets opgaver har på nuværende tidspunkt bevirket, at der ikke længere er hverken brugerunderlag eller faglig og økonomisk bæredygtighed for dette højt specialiserede tilbud til fortsat drift, såfremt det ikke garanteres, at kommunerne fortsat vil gøre brug af tilbuddet i et vist omfang, der skal være større end i dag.

Vi skal i nedenstående tekst gøre rede for, hvori vores betænkeligheder består.

En af begrundelserne, hvorfor borgmestrene ønsker at hjemtage opgaverne er nærhedsprincippet. Dette ønsker man tilgodeset ved fire kommunale centre fordelt over hele regionen, hvoraf hvert angiveligt skal specialiseres, således så en opgave f.eks. løses i Hjørring og en anden i Vesthimmerland. Altså at en spredning af taleinstituttets opgaver finder sted.

De højest specialiserede tilbud skal tilsyneladende centraliseres i Aalborg for at bevare ekspertisen. Imidlertid har taleinstituttet i dag ”satellitter” fem forskellige steder i regionen plus afasigenoptræning på yderligere to sygehusmatrikler.

Da medarbejderne i den nuværende konstruktion alle er ansat af taleinstituttet i Aalborg, hvor de indgår som en del af det store og højt specialiserede, tværfaglige team, og ingen udelukkende forretter udetjeneste på ”satellitterne” rundt omkring i regionen, må konklusionen være, at flere opgaver med den nuværende konstruktion kan tilbydes decentralt til de berørte borgere.

Samtidig undgås unødigt lange transportveje til mennesker, hvoraf nogle lider af meget alvorlige og til dels dødeligt forløbende sygdomme (som f.eks. amyotrofisk lateralsclerose, parkinsonisme, locked-in-syndrom og forskellige cancersygdomme i mund og svælg).

Det skal dog præciseres, at fire centre modellen ind til videre er noget uklart beskrevet, og begrebet ”flerfaglighed” figurerer et andet sted i modellen, uden det står nærmere anført, om man derved mener generalister frem for specialister eller tværfaglighed.

Til dette skal det dog anføres, at den tværfaglige indsats, der erlægges af taleinstituttet i dag er kendetegnet ved, at de forskellige faggrupper er til stede og arbejder sammen samtidigt. Skal disse teams fordeles på fire centre, vil det kun være muligt gennem en ansættelse af flere medarbejdere fordelt på de forskellige fagområder.

Man ønsker med en kommunal overtagelse at opnå en større synergieffekt i forhold til øvrige kommunale tilbud og indsatser.

Vi mener ikke, at der i den nuværende struktur ligger en hindring for dette.

Et eksempel kunne være, at taleinstituttet i sin nuværende form varetager en helhedsorienteret, tværfaglig indsats omkring de lette til middelsvære senhjerneskader (altså ikke kun på taleområdet). Der er eller kan således for disse borgere være et potentiale for tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Det vil sige, at indsatsen allerede i dag tilrettelægges i et tæt samarbejde med de kommunale jobcentre. Så vidt vides med stor tilfredshed for alle involverede parter.

Blot som enkelte kommunale ledere har gjort det at henvise til, at et samarbejde mellem kommunerne og regionen opleves som vanskeligt, har vi svært ved at acceptere som en plausibel begrundelse for hjemtagning af området til kommunerne.

Ikke mindst da det på intet tidspunkt har været dokumenteret og kun figurerer på rygtebasis.

Vi mener, at et stærkt fagligt miljø med en høj specialiseringsgrad bedst sikres ved at bevare taleinstituttet i sin nuværende form.

Medarbejderstaben er sammensat tværfagligt og indgår i forskellige teams, der tilgodeser de forskellige brugergrupper.

Indenfor hvert af disse specialer har den enkelte medarbejder opbygget en enorm ekspertise. Da alle ansatte dog stadig er en del af medarbejdergruppen som helhed, garanteres samtidig en stor synergieffekt og robusthed i forbindelse med sygdom, vakancer, ferieafvikling og pludseligt opståede problemstillinger indenfor andre teams.

Da man har til huse under samme tag, kan man f.eks. med kort varsel trække på neuropsykologen fra hjerneskadeteamet, hvis der er brug for en vurdering af en klient indenfor eksempelvis stemme/stamme-området.

Konstruktionen i sin nuværende form tillader endvidere en fortsat udvikling og specialisering af hele fagområdet, idet medarbejderne kan supervisere og sparre med hinanden.

Vi er stolte af, at denne høje specialisering og ekspertise har sat Nordjylland på landkortet indenfor området, idet taleinstituttet fungerer som landsdækkende VISO-leverandør. Lige som medarbejderne er efterspurgt som undervisere af kommunale fagpersoner. Senest i det Nordjyske Uddannelsesprogram på hjerneskadeområdet.

En funktion, vi frygter, vil falde bort med fire centre modellen.

I denne forbindelse bør det kort nævnes, at det nordjyske taleinstitut varetager en uddannelsesforpligtelse i forhold til neuropsykologer og diplomuddannelsen til talepædagog.

Det siger sig selv, at en sådan grad af specialisering kræver et vist volumen og brugerunderlag, idet nogle af brugergrupperne er yderst sjældne og kun optræder med ganske få per år.

Den landsdækkende organisation DTHS (ledersammenslutning for danske tale-høre og synsinstitutioner) har i deres bæredygtighedsanalyse fra april 2012 beskrevet, at et borgerunderlag på 400.000-500.000 personer er påkrævet, for at sikre såvel kvalitativ, økonomisk og faglig bæredygtighed, hvorfor de i rapporten anbefaler, at opgaven bør løses af så få udbydere som muligt på landsplan.

Det skal understreges, at også de nordjyske specialskoler for voksne, der også er medlemmer af DTHS, har tilsluttet sig analysens konklusion bekræftet ved deres underskrift. Det forventes, at opgaverne netop skal løses af blandt andet disse to institutioner i tilfælde af en kommunal overtagelse af området.

Borgerunderlaget på de 400.000-500.000 viser desuden tydeligt, at også Aalborg Kommune alene vil være uegnet som driftsherre, og der under alle omstændigheder er brug for, at samtlige nordjyske kommuner tilslutter sig et fælles samarbejde.

For at oppebære den høje grad af specialisering kræves, at man ikke kun ser de mest sjældne afarter af en lidelse men også de mere "almindelige" og "knap så tunge tilfælde". Det vil sige, at erfarings- og vidensudvikling baserer sig på, at medarbejderne har et bredt kendskab og er skolede i at se mennesker med en given lidelse i forskellige sværhedsgrader og variationer. Dette taler imod en kommunal hjemtagning af alle borgere bortset fra ganske få med særligt komplekse behov.

Atter andre bruger kategorier kan i høj grad profitere af gruppeforløb, hvortil et vist volumen i sagens natur er påkrævet.

Skal de nuværende brugere af regionens tilbud deles ud på fire centre, vil hvert center kun se ganske få mennesker indenfor nogle af brugergrupperne om året, hvormed muligheden for deltagelse i et gruppeforløb vil være umuliggjort.

Problematiske er det også, at kommunerne forholdsvis senere henviser borgere til behandling end tidligere.

Det vil sige, at de indsatser, der skal erlægges for at være effektive, bliver væsentligt mere langvarige, besværlige og omkostningstunge, idet man mister den tidligt forebyggende effekt, der også gør sig gældende indenfor brugergrupperne på taleinstituttet indenfor mange af brugergrupperne.

Økonomisk set bør flere aspekter medtænkes.

For det første har en række af taleinstituttets funktioner en forebyggende effekt.

Der er bl.a. evidens for, at antallet af skilsmisser og depressioner mindskes signifikant indenfor hjerneskodeindsatsen, lige som en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet bevares.

Det samme gør sig gældende indenfor flere andre af taleinstituttets opgaver som f.eks. kræftsygdomme og andre organiske og funktionelle lidelser.

Da taleinstituttet er regionalt drevet i dag, foregår en række af indsatserne i tæt samarbejde med sygehusene. Heraf primært Aalborg Sygehus.

Dette gør sig bl.a. gældende indenfor det neuromuskulære team (eksempelvis amyotrofisk lateralsclerose og andre neurologiske sygdomme) og foniatrisk-logopædisk ambulatorium (:fonlog), der varetager meget forskelligartede opgaver spændende fra funktionelle taleproblemer til diverse organiske lidelser som eksempelvis kræftsygdomme og misdannelser i mundhule og svælg. Hvordan dette tætte samarbejde skal tilgodeses ved en kommunal hjemtagning af området, er ikke beskrevet på tilfredsstillende vis indtil videre og kan da også med rette betvivles.

Samtidig har kommunerne selv uddannet og ansat eget personale, hvor til i tilfælde af en hjemtagning af området kommer de regionalt ansatte, der vil blive virksomhedsoverdraget.

Man kan derfor stille sig selv det spørgsmål, om vi med en kommunal hjemtagning efter fire centre modellen ikke snarere vil stå tilbage med en mindre effektiv, mindre specialiseret og dyrere varetagelse af opgaverne.

Erfaringer fra lignende institutioner andre steder i Danmark (bl.a. Fyn og Sønderjylland), hvor en kommunal overtagelse af brugergrupperne allerede er en realitet, viser et billede af, at opgaver

simpelthen ikke længere bliver varetaget på samme høje faglige niveau, og at serviceniveauer lige så stille tilrettes dette.

Altså at borgerne i sidste ende står tilbage med tilbud af ringere kvalitet, eller ganske enkelt ikke længere kan modtage en given behandling.

I sin nuværende form spiller taleinstituttet stadig en ikke uvæsentlig rolle i forbindelse med at indfri regeringens ambition om, at 95% af en ungdomsårgang skal komme i uddannelse.

Dette ses varetaget helt fra skolealderen, hvor mange af de skolebørn, der har gennemført et taleforløb efterfølgende opnår bedre læsefærdigheder.

Desuden ved bl.a. produktionsskole- og S-P-I-R-E-projekterne, der hjælper unge mennesker med at afklare og bearbejde forskellige former for indlæringsvanskeligheder, så deres vej gennem uddannelsessystemet lettes.

Sidstnævnte funktion ses indtil videre hverken medtænkt eller beskrevet ved en kommunal fire centre model.

Et af hovedargumenterne for vedtagelsen og gennemførelsen af strukturreformen i 2007 var, at man ønskede at opnå stordriftsfordele og deraf følgende indsatser af højere kvalitet.

På en lang række områder har man centraliseret mere og mere i de år, der er gået siden.

Imidlertid gør det modsatte sig gældende indenfor kommunikationsområdet, hvor en yderligere hjemtagning til kommunerne har fundet sted.

Et faktum som vi finder yderst betænkeligt, idet vi tager det som udtryk for en stigende afspecialisering.

Vi oplever at kommunernes målsætning om øget inklusion i denne sammenhæng bliver misbrugt som en undskyldning for at hjemtage opgaver fra taleinstituttet til kommunerne, uden at kapaciteten til at løfte opgaven på samme høje faglige niveau som hidtil er givet.

Begrebet "højt specialiseret" står til stadighed til diskussion og er blevet en enhed, der lader sig gradbøje, så det passer til de indsatser, som kommunerne er i stand til at erlægge.

Vi er derfor helt enige i evalueringsrapportens konklusion om, at "der er behov for en større vidensdeling mellem kommuner, regioner og VISO om sårbare vidensmiljøer, således at kommuner og regioner gøres opmærksomme på, hvor der kan være behov for at understøtte særlige faglige miljøer herunder i forbindelse med tilrettelæggelsen af rammeaftalerne.

Samtidig mangler der et nationalt overblik over specialiseret viden på området samt over udbuddet af højt specialiserede tilbud og indsatser."

Lige som vi fuldt ud kan tilslutte os, at der er behov for øget national overvågning og koordination af udbuddet af højt specialiserede tilbud og indsatser til små og/eller særligt komplekse målgrupper.

Kommunalbestyrelsernes suveræne beslutningsret på dette område finder vi betænkelig, idet et ordentligt beslutningsgrundlag forudsætter et meget stort fagligt indblik, hvilket kan være umuligt eller overordentligt vanskeligt for det enkelte byrådsmedlem at tilvejebringe selv med vejledning fra den fagforvaltning, der i den enkelte kommune varetager området.

Vi oplever, at vore nordjyske borgere med behov for ydelser fra taleinstituttet derved utilsigtet kan blive tabere i en ugennemskuelig konkurrence mellem kommunerne og regionen, uden at det nødvendigvis har været kommunalbestyrelsernes hensigt.

Derfor støtter vi helhjertet op om social- og integrationsministerens mulighed for at pålægge et driftsansvar og dermed fastlægge tilbudsstrukturen på kommunikationsområdet og hjerneskadeområdet, således at taleinstituttet forbliver regionalt drevet, som beskrevet i model 3.

Vi skal indtrængende opfordre til, at man vil medtænke vore betænkeligheder for denne sårbare og udsatte gruppe af mennesker, der indtil videre har nydt gavn af vores højt specialiserede regionalt drevne taleinstitut.

SF Nordjylland, formand Allan Norre Pedersen, 23 27 21 81

SF Morsø, formand Andy Madsen, tlf. 31 49 12 34

SF Vesthimmerland, formand Niels Heebøll, tlf. 50 51 11 84

SF Brønderslev, formand Helena Moskov Starcke, tlf. 53 55 45 48

SF Jammerbugt, formand Ulla Schönberg, tlf. 98 21 15 54

SF Rebild, formand Torben Færk, tlf. 98 38 01 72

Desuden for uddybende kommentarer eller spørgsmål kontakt Berit Byg medlem af regionsbestyrelsen for SF Nordjylland på telefon 24 48 36 23 eller mail beritbyg@gmail.com